

Analiza otvorenog upravljanja Ministarstva obrazovanja,
nauke, tehnologije i inovacija

PREDLOZI ZA POBOLJŠANJE POSTOJEĆEG STANJA

ANALIZA OTVORENOG UPRAVLJANJA MINISTARSTVA OBRAZOVANJA, NAUKE, TEHNOLOGIJE I INOVACIJA

O PUBLIKACIJI

Ovaj dokument je razvijen kao deo projekta „Podsticanje dobrog upravljanja 4.0“, podržan od strane Nacionalne zadužbine za demokratiju (NZD), a implementiran od strane Open Data Kosovo (ODK).

AUTORI

Dafina Olluri i Delvina Haxhijaha

JEZIČKE VERZIJE

ALB, ENG, SRB

Završeno u decembru 2023. © ODK

Stavovi izraženi u ovom dokumentu su isključiva odgovornost autora i ne predstavljaju nužno zvanični stav NZD-a. Umnožavanje i prevođenje u nekomercijalne svrhe su dozvoljeni, pod uslovom da je izvor poznat i da je izdavač unapred obavešten i da se kopija pošalje.

ANALIZA OTVORENOG UPRAVLJANJA MINISTARSTVA OBRAZOVANJA, NAUKE, TEHNOLOGIJE I INOVACIJA

SADRŽAJ

Uvod	1
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	2
PRISTUPAČNOST	3
SVEST	5
INTEGRITET	5
TRANSPARENTNOST	6
Angažovanje građana u radu MONTI na Kosovu.....	8
PREPORUKE	9

UVOD

Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI) igra ključnu ulogu u oblikovanju obrazovnog, naučnog, tehnološkog i inovativnog pejzaža Kosova. Kao centralna institucija odgovorna za ove kritične sektore, politike, odluke i akcije MONTI ima direktan uticaj na razvoj zemlje, kvalitet obrazovanja, unapređenje naučnog istraživanja i inovacijski ekosistem. U demokratskom društvu, transparentnost i otvorenost u funkcionisanju vladinih institucija su od suštinskog značaja za odgovornost, izgradnju poverenja i efikasno upravljanje. Praćenje rada MONTI-a je od ključnog značaja kako bi se osiguralo da isto radi sa integritetom, da prati pravne i etičke standarde i da služi najboljim interesima građana i nacije u celini.

Procenom nivoa otvorenosti i transparentnosti u okviru MONTI, zainteresovane strane mogu da steknu uvid u procese donošenja odluka, raspodelu resursa, formulisanje politike i strategije implementacije. Ove informacije su od neprocenjive vrednosti za kreatore politike, edukatore, istraživače, inovatore i javnost da bi razumeli kako MONTI funkcioniše, kako utiče na njihove živote i kako se može poboljšati da bi bolje služio potrebama kosovskog društva i privrede.

Svrha ovog rada je da prikaže nalaze Indeksa otvorenosti, sprovedenog za Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija na Kosovu za 2022. godinu, procenjujući nivo transparentnosti institucije. Indeks regionalne otvorenosti koji je sproveden za MONTI pruža sveobuhvatan okvir za procenu otvorenosti i transparentnosti. Rezultati ove procene mogu poslužiti kao osnova za informisane diskusije, zagovaranje zasnovano na dokazima i ciljane intervencije koje imaju za cilj da unaprede učinak MONTI, podstaknu kulturu transparentnosti i promovišu praksu dobrog upravljanja u sektorima obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija na Kosovu .

Ukratko, praćenje rada MONTI je od suštinskog značaja za promovisanje odgovornosti, obezbeđivanje dobrog upravljanja i unapređenje razvojnih ciljeva Kosova. Transparentnost u radu MONTI-a nije samo demokratski princip već i praktična neophodnost za izgradnju prosperitetnog i inkluzivnog društva zasnovanog na znanju, inovacijama i stalnom poboljšanju.

ODK je poštovao principe transparentnosti istraživanja i sve svoje detalje i rezultate predstavio instituciji koja se ocenjuje. ODK ostaje otvoren za sve sugestije, konstruktivnu kritiku i diskusiju u vezi sa ovim političkim dokumentom.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Analiza je zasnovana na četiri vodeća principa koji su procenili korišćenje podataka iz Indeksa regionalne otvorenosti u vezi sa MONTI, alatom za procenu pristupačnosti vladinih institucija javnosti i društvu u zemljama Zapadnog Balkana. Konkretno za MONTI, principi koji su ocenjeni bili su transparentnost, pristupačnost, integritet i svest.

Principi su procenjeni na osnovu kriterijuma kao što su lakoća pristupa informacijama na zvaničnim sajtovima institucije, kvalitet zakonodavnog okvira za relevantne teme, dodatni izvori javnih informacija i upitnike koje je institucija podnela. Model verifikacije podataka je korišćen nakon prikupljanja podataka, što je dovelo do standardne greške od +/- 3%. Evaluacija je obavljena od juna 2023. do kraja novembra 2023. godine, što je rezultiralo nizom preporuka za institucije na osnovu nalaza istraživanja.

Transparentnost nalaže javni pristup organizacionim podacima, budžetima i procesima javnih nabavki. Pristupačnost uključuje uspostavljanje i održavanje politika za neograničen pristup informacijama, poboljšanje pristupačnosti kroz javne rasprave i podsticanje angažovanja građana. Integritet obuhvata aspekte kao što su lobiranje, poštovanje etičkog kodeksa i borba protiv korupcije. Na kraju, Svesnost se fokusira na posmatranje i procenu institucionalno sprovedenih politika.

Sva četiri principa, sastavni deo Indeksa regionalne otvorenosti, doprinose definisanju, predstavljanju i evaluaciji rada i demonstriranju političke volje ka transparentnosti.

PRISTUPAČNOST

U kontekstu MONTI, princip pristupačnosti je ključan za obezbeđivanje da ministarstvo aktivno radi sa javnošću i zainteresovanim stranama na otvoren i inkluzivan način. Ovo uključuje omogućavanje lako dostupnih informacija javnosti, traženje povratnih informacija putem javnih konsultacija o obrazovnim programima i inicijativama, i podsticanje smislenog dijaloga sa građanima kako bi se osiguralo da su aktivnosti MONTI-a u skladu sa potrebama zajednice. Za ovu godinu procene, MONTI je dobio bodove od 68% po ovom principu.

Za razliku od procene za 2021. godinu, istraživanje zvaničnika MONTI-a iz 2022. godine otkrilo je postojanje mehanizma obuke ili usmeravanja. Ovaj mehanizam, koji obezbeđuje Agencija za informacije i privatnost, omogućava državnim službenicima da procene materijale, podatke i druge informacije za javno objavljivanje i da ispune svoje obaveze prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama (Zakon o pravu na informisanje). Ovaj razvoj događaja označava pozitivnu promenu u odnosu na odsustvo takvog mehanizma u 2021. godini, pokazujući napredak u povećanju transparentnosti i usklađenosti u okviru MONTI-a.

Pristup informacijama, koji se takođe naziva pravo na informacije ili sloboda informisanja, predstavlja temeljni element otvorene vlasti. Prema Zakonu o pristupu javnim dokumentima, svaka javna ustanova mora imenovati odgovorno lice da redovno obrađuje primljene zahteve i da uspostavi zvaničnu mejl adresu isključivo za javnu komunikaciju. Ovaj zakon se primenjuje u praksi tako što se obezbeđuje da određena osoba rešava zahteve za slobodu informacija brzo i u razumnom vremenskom roku.

Nalazi iz ankete sprovedene sa zvaničnicima MONTI-a 2022. godine ukazuju na napredak u naporima institucije da olakša komunikaciju sa javnošću u vezi sa pristupom informacijama. Sa 47 od 48 zahteva za slobodan pristup informacijama, primljenih i na koje je odgovoreno, postoji pozitivan trend u pogledu odgovora i transparentnosti u okviru MONTI-a.

Međutim, odbijanje jednog zahteva zbog nedostatka odgovora iz adresirane kancelarije naglašava potrebu za kontinuiranom budnošću kako bi se osiguralo da se svi zahtevi efikasno obrađuju. MONTI treba da održi ovaj zamah i dalje unapredi svoje mehanizme za obradu zahteva, čime bi ojačao svoju posvećenost principima otvorene vlade i poboljšao poverenje i angažovanje javnosti.

U anketi sprovedenoj sa zvaničnicima MONTI-a, otkriveno je da su organizovane javne konsultacije za tri nacrt zakona: Nacrt zakona o ranom obrazovanju, Nacrt zakona o školskim tekstovima i Nacrt zakona o visokom obrazovanju u Republici Kosovo. Štaviše, podaci i dokumenti prikupljeni tokom ovih javnih konsultacija stavljeni su na raspolaganje javnosti, pokazujući posvećenost transparentnosti zakonodavnog procesa.

Štaviše, izveštaji i evaluacije proistekli iz ovih javnih konsultacija su takođe objavljeni, što ukazuje na nastojanje da se pruže sveobuhvatne informacije o rezultatima i povratnim informacijama dobijenim tokom procesa konsultacija. Ova transparentnost u podeli rezultata konsultacija naglašava posvećenost MONTI-a u angažovanju sa zainteresovanim stranama i uključivanju njihovog doprinosa u zakonodavni okvir.

Međutim, ni za ovu godinu procene nije dat odgovor o tome da li postoje mehanizmi za izražavanje zabrinutosti i pritužbi na odluke i postupke Ministarstva. Kao rezultat toga, ostaje nejasno da li takvi mehanizmi postoje u okviru MONTI-a za efikasno rešavanje zabrinutosti i pritužbi zainteresovanih strana. Ovaj nedostatak informacija naglašava važnost uspostavljanja jasnih kanala za povratne informacije i rešavanje pritužbi kako bi se osigurala transparentnost, odgovornost i u radu Ministarstva.

Prilikom procene dostupnosti MONTI-a na društvenim medijima, uzimaju se u obzir ažuriranja na njegovim zvaničnim nalozima na društvenim medijima. MONTI aktivno ažurira svoju Fejsbuk stranicu najnovijim informacijama, na taj način obaveštavajući zainteresovane strane i širu javnost o nedavnim dešavanjima. Međutim, Tviter stranica MONTI-a je trenutno neaktivna. Jačanje napora institucije da obezbedi kontinuirano ažuriranje i informisanje javnosti putem aktivnog prisustva na društvenim medijima poboljšalo bi dostupnost i unapredilo javnu svest o radu institucije.

SVEST

Komponenta svesti u proceni se fokusira na interne mehanizme koje koristi MONTI za praćenje i procenu svojih politika i učinka. Od suštinskog je značaja da Ministarstvo ima snažne mehanizme za procenu svog institucionalnog učinka, jer je to ključno za efikasno praćenje i odgovornost. U najnovijoj proceni, MONTI je postigao pohvalan rezultat od 81% u ovoj komponenti, što ukazuje na jaku osnovu za internu evaluaciju i poboljšanje.

U okviru svojih redovnih procedura, MONTI podnosi svoj godišnji izveštaj o radu Vladi Kosova. Prema odgovorima predstavnika MONTI-a u anketi, izveštaj za 2022. godinu podnet je Vladi u decembru iste godine. Ova praksa podnošenja sveobuhvatnih godišnjih izveštaja je ključna za transparentnost i odgovornost, omogućavajući delotvoran nadzor i procenu aktivnosti MONTI-a. Izveštaj pokazuje posvećenost Ministarstva otvorenom upravljanju i spremnost ministarstva da bude transparentno u pogledu svog učinka i dostignuća.

Prakse izveštavanja MONTI, zajedno sa onima drugih resornih ministarstava na Kosovu, u skladu su sa Pravilima i procedurama Vlade Kosova, koji navode potreban format i sadržaj izveštaja ministarstava. Ovi izveštaji se podnose Kancelariji premijera na odobrenje, obezbeđujući usklađenost sa standardima i politikama vlade. Pored toga, MONTI, kao i druga ministarstva, sledi smernice koje je postavila Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera za javne konsultacije. Ovo uključuje imenovanje koordinatora unutar resornih ministarstava kako bi se olakšale javne konsultacije u razvoju zakonodavstva i politika.

INTEGRITETI

Što se tiče principa integriteta, koji obuhvata deklaraciju o imovini, kodeks ponašanja i sukob interesa, može se izvući nekoliko uvida u vezi sa MONTI. Za ovaj princip je dotična institucija dobila bodove od 65%.

MONTI-u trenutno nedostaje objavljivanje kodeksa ponašanja za svoje službenike na svojoj veb stranici ili link o uredbi o kodeksu ponašanja državnih službenika Republike Kosovo, koji je dostupan u službenom listu zemlje. Ovo odsustvo naglašava neophodnost da MONTI usvoji proaktivne mere etičkog izveštavanja, uključujući uspostavljanje protokola koji definišu odgovarajuće ponašanje za različite grupe kao što su izabrani lideri (ministar i njegov kabinet), političko osoblje i javni službenici. Na Kosovu, državni zvaničnici imaju mandat da prijave svoju imovinu, nepokretnosti, prihode i dugove, sa detaljnim informacijama dostupnim članovima Skupštine.

Međutim, pristup detaljima imovinske deklaracije zahteva formalni zahtev u skladu sa Zakonom o pristupu javnim dokumentima i Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija za borbu protiv korupcije nadgleda upravljanje ovim podacima, obezbeđujući njihovu dostupnost zainteresovanim stranama i široj javnosti. Pored toga, Agencija je odgovorna za praćenje imovine javnih funkcionera i preduzimanje neophodnih radnji u slučaju kršenja zakona.

Da bi dodatno ojačao mere integriteta, MONTI bi trebalo da razmotri obezbeđivanje obuke za svoje službenike o temama koje se odnose na aktivnosti lobiranja, sukobe interesa, napore u borbi protiv korupcije i uzbunjivanje. Takva obuka bi opremila službenike sa neophodnim znanjem i veštinama za efikasno reagovanje na nepravilnosti i pridržavanje visokih etičkih standarda u svojim ulogama, čime bi se doprinelo opštem integritetu i transparentnosti rada MONTI-a. Štaviše, Kosovu trenutno nedostaju zakoni koji regulišu lobiste i njihove aktivnosti, koji bi mogli da ojačaju zaštitu javnog interesa.

Zakonodavstvo koje reguliše lobiranje povećava transparentnost u javnom sektoru i reguliše interakcije između interesnih grupa, lobista, javnih zvaničnika i političara. Uspostavljanje jasnih propisa za lobiranje je ključno u jačanju odgovornosti, jačanju pravnog okvira za borbu protiv korupcije i jačanju efikasnosti državne uprave.

TRANSPARENTNOST

MONTI je odgovoran za unapređenje visokog obrazovanja, naučno istraživanje i podsticanje inovacija i tehničkog razvoja. Da bi ispunio ove odgovornosti, MONTI treba da teži održavanju visokog nivoa transparentnosti objavljivanjem ključnih dokumenata i informacija, olakšavanjem procesa javnih konsultacija i podržavanjem praćenja i sprovođenja mera transparentnosti. U oceni ovog principa, MONTI je postigao ocenu od 60%.

Transparentnost, kao princip, zahteva da budžet, organizacione informacije i metode nabavke budu dostupni javnosti i objavljeni na zvaničnom sajtu. Veb stranica MONTI-a pokazuje određene napore u pravcu transparentnosti organizacije redovnim ažuriranjem svog sadržaja, saopštenjima za štampu sa različitih sastanaka, zvaničnim dokumentima, izveštajima i strategijama.

Pored toga, veb stranica pruža sadržaj na oba zvanična jezika zemlje, odražavajući posvećenost pristupačnosti. Kontakt informacije za zvaničnike odgovorne za javnu komunikaciju su takođe dostupne, promovišući angažovanje sa zainteresovanim stranama. Međutim, na sajtu nedostaju detaljne informacije o službenim dužnostima i odgovornostima ovih službenika, što bi potencijalno moglo ometati efikasnu komunikaciju sa javnošću.

Štaviše, zvanična veb stranica MONTI ne otkriva podatke o ugovorima, izveštajima o budžetu ili transparentnosti budžeta. Informacije o obimu javnih usluga i troškovima upravljanja takođe nisu dostupne. Sajt ne nudi detalje o postupcima javnih nabavki, kao što su otvoreni zahtevi za podnošenje ponuda, odluke i ugovore o ponudama, kao ni podatke o njima, koji su važni aspekti transparentnosti u radu vlade. Ovaj nedostatak obelodanjivanja u ovim oblastima može ograničiti sposobnost javnosti da u potpunosti razume i proceni aktivnosti MONTI-a i korišćenje resursa.

Angažovanje građana u radu MONTI na Kosovu

ODK je proširio svoju saradnju sa UBO Consulting-om kako bi sproveo opsežnu studiju o percepciji građana i angažovanju sa MONTI. Ovo istraživanje je uključivalo intervjuisanje 1306 građana različitog porekla, obezbeđujući zastupljenost u različitim demografskim kategorijama kao što su starost, pol, etnička pripadnost, prebivalište i porodični prihodi. Istraživanje je imalo za cilj da proceni stavove građana o tome kako MONTI reaguje na njihove brige i njihovu uočenu sposobnost da doprinesu njegovim aktivnostima.

Nalazi su otkrili da značajan deo ispitanika sumnja u svoj kapacitet da doprinesu inicijativama MONTI, a više od polovine je izrazilo ovo mišljenje. Samo 33,9% ispitanika veruje da može dati pozitivan doprinos. Istraživanje je takođe ocenilo opšte zadovoljstvo učinkom MONTI. Pokazalo se da je većina ispitanika umereno zadovoljna, pri čemu je 29,2% izrazilo ovaj stav, dok je manji procenat, 5,7%, istakao da je veoma zadovoljan.

Ovi nalazi naglašavaju važnost razmatranja stavova građana u oblikovanju rada MONTI. Povećanje angažovanja građana je ključno za MONTI jer podstiče osećaj vlasništva i odgovornosti u javnosti. Uključujući građane u procese donošenja odluka, MONTI može imati koristi od različitih perspektiva i uvida, što vodi ka politikama koje imaju više informacija i inkluzivnosti. Štaviše, aktivno angažovanje građana može pomoći u izgradnji poverenja u instituciju i poboljšanju njenog legitimiteta, na kraju doprinoseći efikasnijem upravljanju i boljim rezultatima za zajednicu.

Stoga bi uspostavljanje efikasnih kanala komunikacije i značajnih mogućnosti za učešće građana trebalo da bude prioritet za MONTI kako bi osigurao da politike i inicijative ministarstva odražavaju potrebe i težnje ljudi kojima služi.

PREPORUKE

AKCIONI KORACI

Otvoreni pristup upravljanju može utrti put inovativnim metodama upravljanja, od koristi i vladama i građanima, i promovisući dobre prakse upravljanja koje unapređuju procese donošenja odluka. Na osnovu nalaza procene, Ministarstvu obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija se savetuje da razmotri sledeće radnje:

- Aktivno podsticati učešće javnosti u politici i procesima donošenja odluka MONTI, prepoznajući vredan doprinos koji civilno društvo, uključujući nevladine organizacije i uzbunjivače, može dati informisanom donošenju odluka.
- Objaviti sveobuhvatne informacije na veb stranici MONTI, uključujući godišnji program rada, podatke o osoblju (imena, pozicije, plate), kontakte, organigram, biografije osoblja, izveštaje o radu i registre dokumenata koje poseduje. Ovo će poboljšati transparentnost i olakšati javno razumevanje rada MONTI.
- Razviti i primeniti mehanizam kroz koji građani mogu da osporavaju odluke koje donosi MONTI, obezbeđujući transparentnost i pravičnost u procesu.
- Organizovati obrazovne aktivnosti, kao što su seminari, radionice i događaji za stručno usavršavanje, u okviru javnih institucija kako bi se podigla svest o principima otvorene vlade i važnosti transparentnosti u upravljanju.
- Objaviti plate javnih službenika na veb stranici MONTI-a, obezbeđujući transparentnost u korišćenju javnih sredstava i promovisući odgovornost.
- Napravite onlajn formular za žalbe na zvaničnoj veb stranici MONTI, omogućavajući građanima da podnesu žalbe ili zahteve sa relevantnim detaljima, pojednostavljajući proces za rešavanje problema javnosti.
- Obezbediti da planovi, pozivi, odluke, ugovori i aneksi koji se odnose na javne nabavke budu objavljeni na veb stranici MONTI, promovisući transparentnost i odgovornost u aktivnostima nabavke.
- Povećati prisustvo MONTI-ja na društvenim medijima kako bi se efikasno komuniciralo sa širom publikom, uključili građani u diskusiju o aktivnostima ministarstva i obezbedilo blagovremeno ažuriranje svojih inicijativa.
- Objaviti sve informacije i dokumente na zvaničnom sajtu MONTI u otvorenim formatima (Microsoft Excel ili Word), obezbeđujući dostupnost i upotrebljivost za javnost i zainteresovane strane.
- Razviti i objaviti plan integriteta ili internu antikorupcijsku politiku u kojoj su navedene mere za sprečavanje korupcije i neetičkog ponašanja unutar MONTI-a, jačajući posvećenost institucije integritetu i etičkom ponašanju.

DRUGI SLIČNI IZVEŠTAJI

OSTALI IZVEŠTAJI

Istražite dodatne izveštaje i dokumente slične ovom izveštaju koji su dostupni na stranici publikacija Open Data Kosovo.

WWW.OPENDATAKOSOVO.ORG/PUBLICATIONS

Ako imate dodatnih pitanja, slobodno se obratite:

info@opendatakosovo.org